

ODPOWIEDZIALNA MODA

Eileen Fisher, amerykańska projektantka mody, stwierdziła, że przemysł odzieżowy w rankingu branż, które najbardziej zanieczyszczają środowisko, zajmuje drugie miejsce po przemyśle naftowym. Wodochłonna uprawa bawełny, szkodliwe dla środowiska wytwarzanie tekstyliów, garbowanie skór z udziałem chemikaliów, niebezpieczne warunki pracy w krajach azjatyckich, a przede wszystkim nadprodukcja i nadmierna konsumpcja tzw. „szybkiej mody” skłaniają, by zastanowić się, jaki związek ma zawartość naszej szafy z kondycją Ziemi.

JAK DUŻY JEST NASZ APETYT NA ODZIEŻ?

- Pierwotnie wytwarzanie odzieży było czasochłonnym i kosztownym rzemiosłem. Ubrania nie były tanie, przez co musiały służyć dużo dłużej niż obecnie. Wszystko zmieniło się dzięki rewolucji przemysłowej. Wynalezienie maszyny parowej, powszechna elektryfikacja i usprawnienie procesów produkcyjnych przyczyniło się do łatwiejszego, szybszego i tańszego szycia ubrań. Dziś „konsumujemy” modę na olbrzymią skalę, dużo i szybko kupujemy, by dużo i szybko wyrzucić – stąd też bierze korzenie określenie tego zjawiska mianem „szybkiej mody” (ang. fast fashion).

Fast fashion

tzw. „szybka moda” to model biznesowy, polegający na kopiowaniu trendów z wybiegów i masowej produkcji odzieży po minimalnych kosztach.

Alternatywą dla szybkiej mody jest trend „slow fashion”, czyli odpowiedzialne podejście do mody, cechujące się rozważnymi zakupami produktów wytworzonych z dbałością o środowisko i pracownika.

Na przestrzeni 2010-2020 globalna produkcja włókien tekstylnych wzrosła z 68 mln ton do 109 mln ton. Aktualnie **na całym świecie każdego roku produkowanych jest ponad 100 miliardów sztuk odzieży¹**. Intensywność użytkowania zakupionej odzieży na świecie drastycznie spadła w ciągu ostatnich 15-20 lat, co jest bezpośrednim skutkiem dominacji modelu „fast fashion” (szybkiej mody). Obecnie ubrania są traktowane jako dobra niemal jednorazowe, a przeciętny element garderoby jest noszony zaledwie **7 do 10 razy** przed wyrzuceniem².

Nasze szafy mają przecież ograniczoną pojemność, więc nadkonsumpcja taniej odzieży prowadzi do jej szybkiego wyrzucania. W samej tylko Unii Europejskiej na składowiska odpadów trafia aż 12 milionów ton tekstyliów rocznie. Tymczasem recykling odzieży w sposób, który skutkuje wytworzeniem ubrania o podobnej jakości, obejmuje mniej niż 1% produkowanej odzieży³.

JAK PRZEMYSŁ ODZIEŻOWY WPŁYWA NA ŚRODOWISKO?

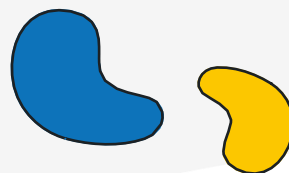
→ Nie bez przyczyny zaliczany jest on do czołówki najbardziej szkodliwych branż. Począwszy od uprawy roślin, przez procesy produkcyjne farbowanie, po transport i utylizację, przemysł odzieżowy wywiera ogromny wpływ na klimat, zanieczyszczenie wód i eksploatację zasobów naturalnych

¹ <https://smoglab.pl/produkcja-ubran-zabojcza-dla-zdrowia-i-planety/> (dostęp 2.03.2024r.)

² <https://www.uniformmarket.com/statistics/fast-fashion-statistics/> (28.05.2025r.)

³ <https://www.marketdataforecast.com/market-reports/textile-recycling-market> (październik 2025 r.)

- Branża „fashion” odpowiada za 20% przemysłowych zanieczyszczeń wód na świecie⁴.
- Przemysł odzieżowy wykorzystuje ponad **8 000** różnych chemikaliów w procesach produkcyjnych, w tym ponad 3 600 barwników tekstylnych⁵.
- Przemysł odzieżowy odpowiada aktualnie za 10% globalnej emisji gazów cieplarnianych⁶. To więcej niż emisja gazów pochodząca z przelotów samolotów na trasach międzynarodowych oraz żegluga morskiej łącznie.
- Przemysł tekstylny emituje ponad 1,2 mld ton CO₂ rocznie⁷. Jest drugim, po rolnictwie, najbardziej zanieczyszczającym wodę sektorem⁷.
- Branża modowa (fashion) zużywa rocznie ponad **342 miliony baryłek ropy naftowej** do produkcji włókien syntetycznych, przy czym sam poliestr odpowiada za około 70 milionów baryłek rocznie⁸.

Przemysł odzieżowy zużywa 79 bln litrów wody rocznie⁹.

- Rocznie do mórz i oceanów trafia szacunkowo **od 200 000 do 500 000 ton** mikrowłókien z prania ubrań¹⁰.
- Uprawa bawełny pochłania do 6% globalnego zużycia słodkiej wody, a do wyprodukowania 1kg surowej bawełny potrzeba ok 29 tys. litrów wody¹¹.
- W Unii Europejskiej rocznie powstaje około **12,6 mln ton odpadów tekstylnych**. Na świecie ta liczba sięga nawet **120 mln ton**. Średnio każdy Europejczyk wyrzuca około **11–12 kg odzieży i tekstyliów rocznie**, a łącznie w UE na śmietniska lub do spalarni trafia około 78-87% zużytych ubrań¹².
- Wytworzenie jednej koszulki pochłania **aż 2700 litrów wody!** To tyle, ile **średnio jedna osoba wypija w ciągu 2,5 roku**¹³

Czas na segregację!

Czy wiesz, że od 1 stycznia 2025 oddasz odpady tekstylne, odzież i obuwie w tzw. PSZK-ach na terenie swojego miasta czy gminy. Dlatego nie wyrzucaj ubrań do śmietnika, zawiąż je do punktu odbioru i daj tekstyliom drugie życie!¹⁴

Krótką (ale smutną) historia Jeziora Aralskiego

Jeszcze w połowie XX wieku Jezioro Aralskie było czwartym największym pod względem powierzchni jeziorem na świecie. Dzisiaj praktycznie przestaje istnieć. Cóż takiego się stało? Na początku ubiegłego stulecia władze sowieckie podjęły decyzję, że na półpustynnych terenach Kazachstanu i Uzbekistanu powstaną olbrzymie plantacje bawełny, które miały zapewnić wielki sukces ekonomiczny tych państw. Do nawadniania niezwykle wodochłonnej uprawy zaczęto wykorzystywać wody dwóch głównych rzek, zasilających Jezioro Aralskie: Syr-darii i Amu-darii. Na katastrofalne efekty nie trzeba było

długo czekać. Akwen gwałtownie zaczął się zmniejszać, miasta utraciły dostęp do linii brzegowej, a w wodach jeziora wzrosło zasolenie i koncentracja zanieczyszczeń. Upadł przemysł rybacki, pogorszyła się produktywność w rolnictwie, zniszczeniu uległy ekosystemy, a okoliczna ludność coraz częściej zaczęła zapadać na ciężkie choroby. Sytuacja Jeziora Aralskiego zaliczana jest do największych katastrof ekologicznych spowodowanych przez człowieka, a Uzbekistan pozostaje 6. największym producentem bawełny na świecie.

4. <https://www.europarl.europa.eu/topics/pl/article/20201208ST093327/fast-fashion-przepisy-ue-o-zrownowazonej-konsumpcji-tekstyliow> (dostęp 3.12.2025r.)

5. <https://www.earthday.org/hazardous-hems-how-fashion-wreaks-havoc-on-health/> (dostęp 23.10.2025 r.)

6. <https://www.gov.pl/web/edukacja-ekologiczna/jak-przemysl-tekstylno-wplywa-na-srodowisko> (dostęp 13.01.2025r.)

7. <https://fashionbiznes.pl/czy-ekologia-jest-w-modzie-raport-accenture-o-odpowiedzialnej-konsumpcji-i-zrownowazonej-modzie-w-polsce-2020/> (dostęp 9.01.2020r.)

8. <https://thefashionadvocate.com/blogs/sustainable-business/342-million-barrels-of-oil-are-used-every-year-to-make-synthetic-fibres-like-polyester#> (dostęp 27.05.2024r.)

9. <https://rawshot.ai/statistic/fashion-industry-water-consumption> (dostęp 20.12.2025r.)

10. <https://wasserreinull.de/en/blog/microplastics-and-textiles/> (dostęp 24.06.2024r.)

11. <https://wlaszosczedzanie.pl/przemysl-tekstylno-wlokienniczy/> (dostęp 18.09.2025r.)

12. <https://www.teraz-srodowisko.pl/aktualnosci/miliony-ton-opadkow-zywnosciowych-i-tekstylnych-rewizja-dyrektwy-ma-to-zmienic-14638.html#> (dostęp 15.02.2024r.)

13. <https://www.gov.pl/web/edukacja-ekologiczna/jak-przemysl-tekstylno-wplywa-na-srodowisko> (dostęp 13.01.2025r.)

14. <https://www.gov.pl/web/klimat/tekstyla> (dostęp 13.01.2025r.)

15. M. Shahbandeh, Leading cotton producing countries worldwide in 2019/2020, <https://www.statista.com/statistics/263055/cotton-production-world-wide-by-top-countries/> (dostęp: 7.01.2021 r.).

Mikroplastik z naszych ubrań

Pranie tekstyliów wykonanych z tkanin sztucznych, takich jak poliester czy nylon, powoduje uwalnianie do wody mikrowłókien. Tak małych, że z łatwością prześlizgują się przez oczyszczalnie ścieków, trafiając do rzek, jezior, mórz i oceanów. Szacuje się, że aż 35% pierwotnego mikroplastiku trafiającego do oceanów pochodzi z prania ubrań z tkanin sztucznych¹⁶. Każdego roku do oceanów trafia pół miliona ton plastikowych mikrowłókien – to równowartość 50 miliardów plastikowych butelek.

KTO USZYŁ MOJE UBRANIA?

→ Przemysł modowy jest jednym z największych pracodawców na świecie, korzystając z pracy 430 milionów ludzi¹⁷. Globalne korporacje, sprzedające taną odzież, lokują produkcję swoich ubrań w krajach azjatyckich – takich jak Kambodża, Bangladesz czy Tajlandia – korzystając z niższych kosztów produkcji, za którymi stoją fatalne warunki pracy, łamanie praw człowieka, niewolnictwo i nisko opłacani zatrudnieni, w tym dzieci. Pracę nieletnich wykorzystuje się także na plantacjach bawełny, gdzie wysokie zużycie pestycydów wywiera szkodliwy wpływ na ich zdrowie.

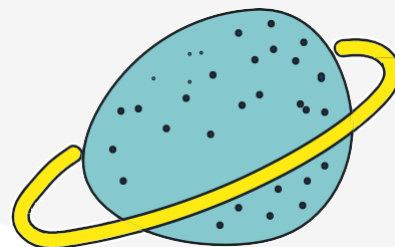
Co wydarzyło się w Rana Plaza?

24 kwietnia 2013 roku w Dhace, stolicy Bangladeszu, doszło do dramatycznej w skutkach katastrofy budowlanej. W wyniku zawalenia się fabryki odzieżowej Rana Plaza śmierć poniosły 1134 osoby, a ok. 2500 zostało rannych. W przededniu tragedii zaobserwowano pęknięcia w konstrukcji budynku, lecz mimo zagrożenia zawaleniem właściciele fabryki, w obawie przed utratą dochodów, nakazali szwaczkom powrót do pracy następnego dnia. Tragedia w Rana Plaza zwróciła oczy całego świata na fatalne warunki zatrudnienia w przemyśle odzieżowym, jednak (jak wskazują badania), Polacy wciąż nie zdają sobie sprawy, jak bardzo jest on szkodliwy¹⁸.

¹⁶ International Union for Conservation of Nature, Primary Microplastics in the Oceans: a Global Evaluation of Sources, 2017.

¹⁷ <https://fashionbiznes.pl/ile-osob-zatrudnia-branza-mody-2024/>

¹⁸ https://pl.wikipedia.org/wiki/Katastrofa_budowlana_w_Szabharze

10 SPOSOBÓW NA ODPOWIEDZIALNĄ MODĘ

-
1. **Czytaj metki** – zwracaj uwagę na kraj produkcji i rodzaj materiału. Z metki dowiesz się także, jak prawidłowo dbać o ubrania, w jakiej temperaturze je prać i w jakiej prasować.
 2. **Kupuj nowe ubrania tylko wtedy, kiedy naprawdę ich potrzebujesz** – to klucz do bardziej odpowiedzialnej konsumpcji. Krytycznie oceń swoje zakupowe plany. Odpowiedz sobie na pytania: Dlaczego chcesz kupić daną rzecz? Czy naprawdę jest Ci niezbędna, a może pragniesz jej tylko dlatego, że Ci się podoba?
 3. **Kupuj mniej, a lepiej** – według badań nosimy regularnie zaledwie 57% ubrań z naszej szafy, a 27% z nas uważa, że ma ich zbyt wiele. Ogranicz swoje zakupy do niezbędnych rzeczy i staraj się wybierać trwałe i ponadczasowe ubrania, które posłużą dłużej.
 4. **Wybieraj odzież szytą w Polsce** – warunki pracy w polskich szwalniach podlegają lepszej kontroli niż w krajach globalnego południa. Zatrudnieni są godnie wynagradzani i przebywają w mniej szkodliwym środowisku.
 5. **Wybieraj ubrania z tkanin naturalnych** – choć uprawa bawełny nie należy do najbardziej przyjaznych środowisku, to eksploatacja i utylizacja ubrań z tkanin naturalnych jest zdecydowanie mniej szkodliwa niż tych z włókien syntetycznych.
 6. **Kupuj rzeczy używane** – w second handach można znaleźć prawdziwe perełki. Noś je z dumą, ponieważ kupując rzeczy z drugiej ręki dajesz im drugie życie.
 7. **Wymieniaj się ubraniami z innymi** – pożyczając sobie tekstylia i wymieniając się nimi sprawiasz, że Twoja szafa jest ciekawsza i bardziej różnorodna bez zbędnych zakupów.
 8. **Dbaj o swoje ubrania** – właściwe przechowywanie, pranie i prasowanie zapewni im dłuższy żywot.
 9. **Naprawiaj uszkodzoną odzież** – dzięki modnym łatom Twoje uszkodzone ubranie może zyskać nie tylko dłuższe życie, ale także zupełnie nowy styl. Zszywaj, łątaj i przyszywaj urwane guziki, bo drobne usterki nie muszą oznaczać końca noszenia ulubionych rzeczy.
 10. **Zrób porządek w swojej szafie** – zachowaj ubrania, które lubisz i faktycznie nosisz regularnie. Te niekochane oddaj innym. Porządek w szafie sprawi, że z Twojej głowy w końcu zniknie myśl, iż nie masz się w co ubrać.

Dowiedz się więcej o odpowiedzialnej modzie:

1. Książka: Marek Rabij „Życie na miarę. Odzieżowe niewolnictwo” wyd. W.A.B.
2. Film: „The true cost” reż. Andrew Morgan
3. Film: „Textile mountain. The Hidden Burden of our Fashion Waste” (pl. „Tekstylna góra. Ukryty ciężar naszych odpadów modowych”) European Environmental Bureau – <https://youtu.be/N1aapJKjJik>
4. Podcast: Muda talks „S02E04 Marek Rabij: Jaki jest prawdziwy koszt naszych ubrań?” – https://www.spreaker.com/user/mudataalks/jaki-jest-prawdziwy-koszt-naszzych-ubran_1
5. Podcast: Muda talks „S01E07 Anna Pięta: Jak się ubierać, żeby nie szkodzić?” – <https://www.spreaker.com/user/mudataalks/pieta>
6. Strona: <https://cleanclothes.org/>
7. Strona: Fundacja Kupuj Odpowiedzialnie